

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE
RAZISKOVALNA NALOGA

Mentorica: mag. Helena Mešnjak

Raziskovalka: Jasmina Gregorčič 3.g

Celje, marec 2005

ZAHVALA

Da je moja raziskovalna naloga nastala, se zahvaljujem staršema za pomoč pri zbiranju podatkov in za moralno podporo.

Moji mentorici mag. Heleni Mešnjak za strokovne napotke pri nastajanju naloge. Zahvala gre tudi moji razredničarki gospe Alenki Gotlin Polak, prof. za vse opravičene ure pri mojih izostankih ter pri lektoriranju naloge.

Zahvala gre tudi prof. Majdi Lesjak za njene tehnične in strokovne napotke, ter prof. Mojci Knez Šket in Marjeti Nosan za tisk naloge.

Nazadnje se zahvaljujem tudi mojim sošolkam in sošolcu iz 3.g razreda, ki so mi stali ob strani.

KAZALO

KAZALO	1
KAZALO SLIK	2
POVZETEK	3
UVOD	4
OPREDELITEV IN OPIS PROBLEMA	4
NAMEN NALOGE	4
TRDITVE - HIPOTEZE	5
METODE RAZISKOVANJA	5
ZGODOVINA KMETIJE SKOPORC – FLAJS – ŠMIT	6
ZGODOVINA ŠENTJANŽA	8
SKOPORCI	9
FLAJSOVI	11
ŽIVLJENJE MED OBEMA VOJNAMA 1918-1941	18
DRUGA SVETOVNA VOJNA	19
IZSELJENCI	20
VRNITEV V ŠENTJANŽ	21
PODLESNIKOVI	24
ZAKLJUČEK	27
ANALIZA HIPOTEZ	28
VIRI IN LITERATURA	29

KAZALO SLIK

Naslovnica Miško Krajnc. Olje na platnu Šentjanž.	
Slika 1 Rojstna hiša Ignacija Flajsa Prvega	9
Slika 2 Jera in Ignacij Flajs s poročnimi pričami	11
Slika 3 Poročna slika Ignacija in Jere Flajs s sestrami, brati in starši	11
Slika 4 Jera Bizjak	13
Slika 5 F.Štefan star dva meseca pri svetem krstu(mama, oče zadaj pa njegova botra in boter)	14
Slika 6 Jerini sorodniki	16
Slika 7 Štefan F.	18
Slika 8 Mesto v Nemčiji kamor so bili izseljeni (Bad Libenzel)	20
Slika 9 Štefan pri dvajsetih	21
Slika 10 F.Štefan in njegov pastork Jože Podlesnik	24
Slika 11 Ana pred svojo rojstno hišo na Šenturjevem Hribu	24
Slika 12 Zadnja slika skupna vsa družina s Štefanom.	26

POVZETEK

Prva omemba naše kmetije seže v leto 1790. Prvi omenjen gospodar je bil Ignacij Skoporec, ki je bil župan Šentjanža, kar je pomenilo, da je bil bogat kmet.

V zakonu sta se mu rodila tudi dva otroka Marija in Franc. Marija pa je prevzela kmetijo, ker je bil Franc pri vojaki in se ni oglasil. Mislil so, da je mrtev. Poročila se je z Ignacijem Flajs iz Hinj. Na kmetiji se je spremenil priimek v Flajs. Odpisani sin Franc se je vrnil iz vojske, oče mu je za doto podari kos zemlje. Kmetija se je prvič zmanjša.

Kmetija je prehajala iz roda v rod in preživela prvo svetovno vojno. Leta 1935 je Ignacij Flajs iskal ženo preko ženitvene posredovalnice in našel Jero Bizjak iz Polzele. V zakonu nista imela otrok, zato sta posvojila Jerinega nečaka Štefana Štobengela.

Kmetija je preživela drugo svetovno vojno, gospodarje so izselili v Nemčijo. Leta 1945 so se vrnil na izropano domačijo, zaradi nacionalizacije pa so izgubili še del zemlje.

Posinovljen Štefan je prevzel kmetijo. Tudi on ni imel svojih otrok. Bil je očim otrokoma sopotnice Ane Podlesnik, ki je imela sina Jožeta in hčerko Viktorijo. Otroka sta kmetijo vzljubila. Štefan in Ana sta upala, da bo prevzel kmetijo Jože. Le ta se je poročil in se odselil. Doma je ostala še Viktorija, ki se je poročila s Simonom Šmitom.

Ana in Štefan sta se odločila, da kmetijo razprodata. Takrat pa so se začele težave, ker je kmetijsko zemljišče zaščiteno. Prodati jima je uspelo okoli pet hektarjev zemlje. Leta 2001 sta Ana in Štefan umrla.

Štefan je prepisal kmetijo na pastorko Viktorijo Podlesnik-Šmit. Kmetija je dobila novega lastnika in nov priimek Šmit.

Na kmetiji je ostal še vedno znan priimek Flajs, največ v spominu starejših vaščanov.

UVOD

OPREDELITEV IN OPIS PROBLEMA

V raziskovani nalogi želim predstaviti zgodovinski razvoj posestva Skoporc – Flajs – Šmit. O njej še ni ničesar napisanega. Kmetija leži v Šentjanžu na Dolenjskem. V lokalni zgodovini, ki jo je napisal Ivan Steklasa z naslovom Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem se omenja tudi kmetija. Avtor je nekaj podrobnosti spregledal oziroma jih je napačno zapisal, zato jih bomo tukaj dopolnili.

Kmetija ima zelo pestro zgodovino. Največ virov se je ohranilo v obliki različnih anekdot pripovedovanja sorodnikov, sosedov in znancev, ki so poznali razmere v vasi in na kmetiji. Precej virov je zbranih in tudi uporabljenih v nalogi. Največ podatkov sem dobila pri starejših vaščanih, starših in v pisnih virih, ki so ohranjeni na kmetiji.

NAMEN NALOGE

Zgodovinski razvoj Flajsove kmetije še nihče raziskoval. Kmetija je bila ena največjih v vasi Šentjanž in je imela osrednji položaj. Lastniki so bili pomembni posamezniki v političnem razvoju naselja. Iz kmetije so prihajali pomembni gospodarji, župani in sadjarji. Skoporc je bil v 19. stoletju učitelj sadjarstva. Svoje znanje je prenašal na mlajše gospodarje, da so zasadili in gojili kakovostno sadje.

V nalogi želim prikazati njegovo delo in delo drugih gospodarjev in njihovo usodo.

TRDITVE - HIPOTEZE

- Kmetija Skoporc je največja in tudi najstarejša v Šentjanžu .
- Kmetijo so vedno prevzemali najstarejši sinovi, kot je bilo po običajnem pravu.
- V vseh družbenih in gospodarskih razmerah od prve omembe do danes je kmetija relativno dobro preživela.
- Lastniki kmetije so imeli v vsaj pomembne politične položaje.

METODE RAZISKOVANJA

Pri pisanju naloge sem uporabila naslednje metode dela:

Zgodovinska metoda, kjer je na podlagi različnih dokumentov in dokaznega gradiva mogoče spoznati to, kar se je zgodilo v preteklosti.

Dialektična metoda mi je pomagala preučevati pojave, procese in odnose v družbi in družini.

Metodo analize in sinteze virov sem uporabila pri pisnih virih in pri informacijah, ki so mi jih pripovedovali informatorji.

Metoda generalizacije in specializacije, kjer sem posplošila posamezne podatke in jih primerjala z obstoječo literaturo.

Metoda deskripcije, kjer opisujem posamezne dogodke.

Metoda intervjuja, kjer sem zbirala različne informacije pri starejših sosedih o prednikih Skoporceve oziroma Flajsove kmetije.

ZGODOVINA KMETIJE SKOPORC – FLAJS – ŠMIT

V nalogi želim prikazati razvoj družine Skoporc, ki je prišla naprej v roke Fljsovih in nazadnje v roke gospodarice Viktorije Podlesnik - Šmit, Kmetija se nekajkrat pojavlja v kratkih lokalnih zgodovinah. O kmetiji je največ pisal Kos Janez v knjigi Šentjanž 700 let. Največ podatkov o kmetiji sem našla doma. Starši so zgradili novo hišo. Ob selitvi sem po naključju našla velik star črn kovček na podstrešju. Bil je pol različnih dokumentov. S starši smo dokumente pregledali in ugotovili, da pričajo o določenem zgodovinskem obdobju našega doma.

Kot vsaka večja kmetija je tudi naša vpisana v Jožefinski kataster, ki ga je možno pogledati na katastru v Sevnici. Najstarejši vpis v kataster seže v leto 1770. Zapis je v pisani gotici. Pisava je sicer zelo lepa na pogled, a ko jo je potrebno prebrati, se pričnejo težave. Ugotovili smo, da zapis govori o lastniku kmetije, njeni velikosti in o dohodku. Vso razpoložljivo dokumentacijo sem uporabila v nalogi.

Kmetija je bila velika za razmere v času od 18. do 20. stoletja. Od prvih podatkov, ki jih imam na razpolago je kmetija obsegala 60 danes pa 30 ha . Poleg vsega imamo v najemu še 10 ha obdelovalnih površin in travnikov.

Prvi pisni podatki sežejo v leto 1790, ko je znan prvi lastnik Ignacij Skoporc. Kmetijo je predal hčerki in zetu, ker je bil sin v vojski in se ni javil. Menili so, da je pokojni ali pa pogrešan. Z novim gospodarjem se je zamenjal tudi priimek. K hiši je prišel nov gospodar Flajs. Njegov rod je bil prisoten do konca druge svetovne vojne, ko je kmetijo prevzel posinovljen Štefan Štobengel. Štefan Štobengel ni imel svojega naslednika, zato je posestvo prepustil ženini hčerki in njenemu možu Viktoriji in Simonu Šmitu leta 2001.

Kmetija in gospodarji so doživljali vzpone in padce v skladu z gospodarskim in družbenim razvojem. Doživeli so prvo svetovno vojno in njene gospodarske težave, medvojni razvoj in gospodarsko krizo v tridesetih letih 20. stoletja. V času druge svetove vojne so bili izseljeni tako kot vsi prebivalci Šentjanža in sosedni Kočevarji. Vojna leta so preživeli v Nemčiji. Po svobodi so se vrnili na požgano in izropano domačijo.

V novi Jugoslaviji so doživljali podobne težave kot drugi veleposestniki. Tudi njim ni bilo prizaneseno z nacionalizacijo. Kmetija se je skrčila za 30 ha. V šestdesetih letih se je položaj kmetije nekoliko izboljšal, danes pa se ukvarjamo predvsem z oddajo mleka.

ZGODOVINA ŠENTJANŽA

Šentjanž se v pisnih virih prvič omenja leta 1136. (Ivan Steklasa – Zgodovina župnije Šentrupert na Dolenjskem 1913). Staro ime današnjega Šentjanža je bil Dvor. Uporabljal se je vse do začetka dvajsetega stoletja. V času Nemške okupacije so ime Šentjanž spremenili v Johannishal. Slovensko ime je dobil kraj po Dvoru, Nemško pa po dvorskem cerkvenem zaščitniku Janezu Krstniku. Prvotni dvori so postavljali zemljiški gospodje. Stavbe so bile lesene ali pol zidane. Hiše z gospodarskim poslopjem so zavarovali z visokim lesenim trdnjanskim obzidjem, z okopom in jarkom. Dvore so gradili na krajih, kjer je prejel star slovanski dvor ali gradec. Krajevno ime Dvor priča o zelo starem naselju, verjetno iz devetega ali desetega stoletja (Kos Milko. Zgodovina Slovencev od naselitve do 15 stol. Str.).

Šentjanški dvor verjetni ni bil samo sedež fevdalnega posestva, ampak je moral tudi varovati tranzitno pot iz Savinjske doline v Mirensko in naprej v Temeniško dolino. O starosti pričajo tudi druga naselja v okolici, tako so: Birna vas, Budna vas, Jablanica in Češnjice. Cerkev Janeza Kersnika se prvič omenja v listinah 3. novembra 1299. V Vitanju Albert plemeniti Halbstat in njegova žena sta odstopila cerkvi na Krki na Koroškem za blagor svojih duš šest kmetij na Jablanici in dve Češnjicah. V dosmrtno uživanje sta jih dobila od Krškega škofa. Češnjice se s sedmimi kmetijami pojavijo še v dveh Turjaških listinah, leta 1425 in 1467 so si Turjaški razdelili posesti.

Pred prvo svetovno vojno se je veliko gospodarjev odpravilo za zaslužkom v Ameriko. Prebivalstvo je živelo pretežno od kmetijstva.

Med obema vojnoma so kmetje nekako preživeli s pomočjo posojil in dobrih letin.

V času druge svetovne vojne so večino prebivalcev iz Šentjanža izselili v Nemčijo. Iz obdobja druge svetovne vojne imamo dva narodna heroja Milana Majcna in Jančija Mevžel. Po heroju Milanu Majcnu se imenuje tudi osnovna šola v Šentjanžu.

SKOPORCI

Zgodovina Skoporcevih seže nazaj v leto 1790, ko sem našla prve podatki o kmetiji. (ustni vir. Jože Skoporec iz Koludar). Leta 1790 je bil rojen Ignacij Skoporec v Šentjanžu. O poroki nimam podatkov, vemo pa, da sta se mu rodila dva otroka. Prvorojena hči je bila Marija, drugi otrok je bil sin Franc, rojen leta 1834 (Izpisek iz matične knjige umrlih, shranjen pri avtorici), umrl je leta 1892. Oče in gospodar Ignac je bil velik strokovnjak za obrezovanje, cepljenje in vzgojo vinske trte in sadnega drevja. Kot strokovnjak za sadjarstvo je poučeval Nauk o botaniki na šoli v Šentjanžu, ki je bila ustanovljena 1839 in je pričela z delom leta 1841 (150 let šole v Šentjanžu. Janez Kos in Franc Bastardi 1989). Ta šola je bila tretja najstarejša na današnjem območju občine Sevnica. Na

Slika 1 Rojstna hiša Ignacija Flajša Prvega

širšem območju občine Sevnica so bile starejše šole še v Šentrupertu, ki so jo ustanovili leta 1618, v Radečah leta 1781 in v Mokronogu leta 1800. (Ivan Steklasa. Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenskem 1913).

Iz obdobja gospodarjenja Ignacija Skoporca imamo še vedno ohranjen raznolik sadovnjak. Kljub častitljivi starosti še vedno raste preko trideset

dreves, posajenih med leti 1820 in 1850. Ta sadovnjak je se že več kot sto šestdeset let star in se imenuje Osojnica, kar je zapisano in preverjeno v Katastru.

V času Habsburške monarhije in še tudi danes so kmetije prevzemali praviloma prvorojeni sinovi. Ker pa je bil Franc, sin Ignacija Skoporeca, drugorojenec, je moral po takratnih avstrijskih zakonih v deželno vojsko. Vojaščina je trajala sedem let, a njegov povratek se je nekoliko zavlekel. Iz vojske ni ne pisal niti se ni kako drugače oglasil. Domači so menili, da je v vojni izgubil življenje, da je v vojski padel. Zato je kmetijo prevzela prvorojena hči Marija. Kmetija je bila

FLAJSOVI

Slika 2 Jera in Ignacij Flajs s poročnimi pričami

Kmalu po prevzemu kmetije Marije in Ignaca Flajsa se je vrnil iz vojske že odpisani sin Franc. Ker sta kmetijo že prevzela Marija in Ignac Flajs je oče Ignac Skoporec prosil hči Marijo, da podari sinu oziroma bratu Francu parcelo v Borštu. Na parceli je bilo nekaj manjših njiv in

travnikov, približno pet hektarjev gozda ter precejšen vinograd. Na tej parceli je oče Ignac Skoporec že leta 1831 postavil hišo z vinsko kletjo in manjši hlev. Kljub vzdrževanju je danes ta objekt v slabem stanju. V njem se nahaja stiskalnica častitljive starosti in trije sodi, veliki osemindvajset

Slika 3 Poročna slika Ignacija in Jere Flajs s sestrami, brati in starši

»strajhov« (en strajh je 56 litrov) in lepo ohranjena vhodna vrata v klet s slabo vidno letnico.

Kmetija Ignacija Skoporeca je bila največja v Češnjicah oziroma Šentjanžu. V tistem času so bili tako imenovani veleposestniki običajno tudi župani kraja v katerem so živeli. Po ustnih virih Milana Skoporec iz Murnic je bil Ignacij zelo dober župan. Zato je moral paziti, da je dobil sin dovolj veliko doto.

Ob prihodu iz vojske je imel Franc na prsni orden Marije Terezije za hrabrost in s tem tudi doživljenjsko pokojnino. S pokojnino in dovolj veliko doto je z lahkoto preživel sebe in družino.

velika približno 60 ha. Marija se je poročila z mladim Ignacom Flajsom iz Hinj. Hinje so vas blizu Češnjic oziroma Šentjanža.

Franc si je po prevzemu Boršta poročil. Izbranka je bila Jontezova hči. V zakonu se mu je leta 1867 rodil sin. Poimenovali so ga po starem očetu Ignacu, umrl je leta 1925 (izpisek iz matične knjige umrlih). Le ta je imel šest otrok. Tri sinove: Jožeta, Ivana in Ignaca in tri hčere: Marijo, Anico in Mici. Od teh otrok so mu kmalu trije umrli, Jože, Ivan in Mici.

Mlada prevzemnika Skoporčeve kmetije v Češnjicah sta bila Ignacij in Marija Flajs. V nujnem zakonu se je rodil sin Ignacij. Drugih podatkov o življenju in delu na kmetiji v tistem času nisem našla.

Ignacij se je kmalu po prevzemu kmetije poročil z Marijo. Drugih podatkov o njegovi ženi nisem našla. V njunem zakonu se je rodilo sedem otrok: Danica, Elizabeta, Josipina, Terezija, Julijana, Amalija in sin Ignacij.

Danica se je poročila z bogatim trgovcem Jožetom Repovžem iz Šentjanža. Prevzela sta trgovino. V zakonu se jima je rodila hči Danica. Ker pa se je začela prva svetovna vojna, je moral kot mnogi drugi, v vojsko tudi Jože Repovž. Vendar se iz vojske ni vrnil. Po tem se je v Evropi širila epidemija španske gripe. Za špansko gripo sta umrli Danica in njena hči Danica. V spomin na njiju še danes na spomeniku na pokopališču v Šentjanžu piše: »Zbogom Danici in njeni mamici nasvidenje med zvezdami, se srečamo med angelci«. Ker je v kratkem umrla cela družina, je prišlo do problema dedovanja. Trgovino in vse imetje so podedovali polovico: Repovži, drugo polovico pa Flajsi iz Češnjic. Trgovino so v celoti želeli obdržati Repovži, zato so Flajsovo polovico izplačali v gotovini.

Elizabeta se je po otroštvu preselila v Ljubljano.

Josipina se je poročila v Žuženberk. Z možem sta imela gostilno. Oba sta umrla za posledicami alkoholizma.

Terezija se je poročila k sosеду Vinku Prelogarju. Terezija je dobila doto v zemlji. V katastrski občini Šentjanž je dobila je 0,5 ha njiv, v katastrski občini Podboršt 0,5 ha vinograda in 0,5 ha travnika ter skoraj 1 ha gozda, v katastrski občini Cerovec pa še slab hektar gozda.

Sin Ignacij je bil rojen leta 1892, umrl leta 1961. Prevzel je Flajsovo posestvo. Kmetija je bila ob prevzemu še vedno ena največjih in najbogatejših kmetij daleč na okoli. Bili so veleposestniki. Kmetija je tako kot vsa Dolenjska je spadala v Dravsko banovino.

Leta 1918 jim je pogorel hlev. Na skednju so vaški otroci zakurili ogenj, da bi pekli žabe. Bili so nepazljivi in ogenj se je razširil po seniku ostrešja ter tudi v spodnji del hleva kjer je bila živina. Živino so k sreči rešili.

Ignacijev oče Ignacij starejši je pomagal obnoviti hlev. Sinu je pomagal z nakupom železja za nov hlev. Hlev so velbali, da bi bila živina v primeru še kakšnega požara varnejša. Hitro so hlev obnovili, saj je bila domačija premožna. Uporabili so lahko tudi denar od dediščine, ki so jo dobili od Repovževe trgovine.

Ignaciju so pri delu na kmetiji pomagali starši in sestra, ki sta še bili doma. Pri hiši so imeli po dva hlapca. Eden je skrbel samo za živino, drugi pa je pomagal pri drugih kmečkih opravilih. Pri hiši sta bili tudi dve dekli. Hlapci so poleti vedno spali v parni - na seniku, pozimi pa v hlevu pri živini. Še danes so vidni kovinski kavliji v hlevu, ki visijo iz stropa, na katerih je bila obešena postelja za hlapca. »Dekle« so vedno spale zaklenjene v hiši, ponavadi na podstrešju. Iz pripovedovanja Stanislava Kebra iz Birne vasi so gospodarji vedno pazili na »dekle«, da ne bi do njih prišli hlapci ali nepovabljeni moški gostje. Kot mlad fant je tudi on hodil k dekletom v vas. Takrat je bila pri Flajsu za deklo Olgica iz Cirnika. Olgica mu je bila všeč, tako kot mnogo drugim. Zato se je odločil, da jo bo nek večer obiskal. Najprej sta se sestala v kuhinji, kjer je Olgica med

Slika 4 Jera Bizjak

prijetnim klepetom s Stankom čistila kuhinjo. Po končanem delu sta odšla v kamro, kjer je Olgica spala. Gospodar je slišal ropot, zato je pogledal kaj se dogaja. V kamri je poleg Olgice našel še Stanka. Stanka je zagrabil za lase in ga vrgel iz hiše. Danes dvainosemdesetletni Stanko trdi, da od takrat nima las na čelu. Lahko se zahvali le sreči, da jo je odnesel le z manjšimi klofutami. Ignacij je za storjeni prekršek obvestil tudi župnika, on pa Stankovega očeta.

Zgodba nesrečnega ljubimca dokazuje, da je bil Ignacij hitre jeze in zelo agresiven.

Leta 1934 je umrl oče Ignacij. Na kmetiji je ostal mladi Ignac z mamo in s sestrama Julijano in Amalijo.

Ignacij je začel razmišljati, da je čas, da si najde nevesto. V bližnji in daljni okolici ni našel nobene primerne neveste. Obrnil se je na ženitne posrednike.

Posredniki so mu poiskali nevesto iz Polzele, Jero Bizjak, ki je bila hči Franca in Marije Bizjak, rojena 7. 11. 1904 na Polzeli. Njeni starši so bili premožni posestniki. Jera je imela še tri sestre: Marijo, Ivanko ter Frančiško in štiri brate Franca, Ivana, Štefana in Andreja.

Marija je bila rojena 24. 10. leta 1892. Poročila se je z Janezom Dolinarjem iz Polzele. Bila je gospodinja in nazadnje je živela na Polzeli. Umrta je 26. 12. leta 1971.

Ivanka je bila učiteljica. Poročila se je z pisateljem Miškom Kranjcem. Imela sta sina Miška mlajšega. Večkrat sta obiskala sestro Jero na Dolenjskem. Pisatelj Miško Kranjec je zelo rad preživel svoj prosti čas v Šentjanžu. Miško Kranjec ni bil samo pisatelj, bil je tudi zelo dober slikar. Doma hranimo najstarejšo sliko Šentjanža, ki jo je narisal Miško Kranjec. Narisal je še domačijo žene Ivane in sester Jere iz Polzele.

Slika 5 F.Štefan star dva meseca pri svetem krstu(mama, oče zadaj pa njegova botra in boter)

Šentjanž leži v dolini med griči, brez mestnega hrupa in pravi kraj za ustvarjanje. Z družino so prihajali na počitnice. V miru je lahko ustvarjal. Pri Jeri v Šentjanžu je napisal posvetilo Jeri. »Tihožitja in Pejsaži«. Po nekaj letih sta Miško Kranjec in Ivana ugotovila, da se njune življenjske poti razhajajo in sta se razšla.

Frančiška se je poročila na Tabor na Brišnikovo kmetijo.

Ivan se je pokončanem šolanju priženil v Gotovlje. Štefan je postal oficir in je služil v kraljevi vojski Kraljevine Jugoslavije. Služboval je v Dravski Banovini in nazadnje v Srbiji v Beogradu. Že v Sloveniji si je izbral Lucijo Štobengel. V Beogradu

se jima je 30. 09. 1929 rodil sin Štefan. Kmalu po njegovem rojstvu sina je oče Štefan zbolel za jetiko in umrl.

V družini je bil še sin Andrej, o katerem pa nimam podatkov.

Ignacij Flajs ni bil več mlad, zato se je odločil, da se bosta z Jero poročila. Ignacij in Jera sta leta 1935 v Radečah sklenila ženitno in dedno pogodbo. V dedni pogodbi je zapisano:

»Prvič: da se Ignacij Flajs in Jera Bizjak nameravata poročiti in sklepata iz tega povoda med seboj dedno pogodbo ter si obetata drug drugemu vso zapuščino prej umrlega in to obljubo drug od drugega z močjo pogodbe sprejemata. Glede po postavi iz dedne pogodbe izvzete četrtine pa napravljata vzajemno in protistransko oporoko in postavljata drug drugega dediča tudi te zadnje zapuščinske četrtine.

Drugič: Preživeli izmed obeh ima pravico celo zapuščino prej umrlega po sodno ali sporazumno določeni vrednosti v naravi v last prevzeti ter nujne dediče v gotovini izplačati in zaročenca sprejemata tudi to določbo drug od drugega z močjo pogodbe.

Tretjič: Z obzirom na nameravani zakon in pod pogojem poroke izročča in prepušča ženin Ignac Flajs svoji nevesti Bizjak Jeri v last eno idealno polovico svojega iz zapuščine po svojem umrlem očetu Ignacu Flajsu starejšem opravilno število 0 46/34 radeškega sodišča pridobljenega posestva vložno število 102, 103, 38, 146, 148, 172, katastralne občine Št.Janž, 186 in 343 katastralne občine Cerovec, 320 katastralne občine Podboršt ter 124 katastralne občine Govidol in dovoljuje, da se takoj po poroki pri teh in vseh eventualnih drugih njegovih nepremičninah temeljem te pogodbe in poročnega lista vknjiži do ene polovice lastninska pravica v korist nevesti, ki to izročitev sprejme in takoj po poroki dejansko posest in uživanje izročene ji polovico posestva nastopi.

Četrtič: Glasom navedenih zapuščinskih spisov znaša vrednost vseh nepremičnin Din 66.880 dinarjev, nevesti izročena polovica posestva je bila tedaj vredna Din 33.440.- dinarjev, katera vrednost se poračuna na ta način, da prevzame nevesta v svojo osebno plačilo in dajatveno zavezo tudi polovico dolgov in dajatev, ki jih je v navedeni zapuščinski zadevi prevzel nase ženin in sicer prevžitek ženinovi materi Mariji Flajs v celotni vrednosti 3.500 din.

Flajs Mariji so ocenili vrednosti(pol) Din 3.500

»Izplačilo gotovinske dediščine isti (pol)----- Din 6.250, pol dediščine ženinovim sestram:

Prelogar Tereziji----- Din 500.

Jerič Josipini -----Din 3.000.

Flajs Juliji----- Din 6.250.

in Flajs Elizabeti----- Din 6.250.

Skupaj torej prevzame na bremenih----- Din 25.750.

Dočim ji presežek vrednosti 7690 dinarjev ženin darilnim potom prepušča v last. S tem je izkazana polna vrednost Din 33.440, te polovice. O tem sestavil sem ta notarski akt in ga strankama v istočasni in neprestani navzočnosti osebno mi znanih aktih in oporočnih prič gospoda Žaneta Hallerja, gostilničarja v Radečah, in Nachbarja Arturja trgovca v Radečah, prebral, stranki sta ga povsem odobrili in nato kot svojo poslednjo voljo izrecno potrdili ter potem s pričama vred pred menoj lastnoročno podpisali. Nagrada po § 8 tarife Din 568.80. Flajs Nace1. r., Bizjak Jera 1. r. Haller Žane priča 1. r. A. Nachbar priča 1.r. L. S. Dr. Pet Jereb 1. r. « (Ženitna in dedna pogodba sta spravljeni pri avtorici).

Kmalu po podpisu predporočne pogodbe sta se Ignacij in Jera poročila. Poročila sta se v Polzeli 29. 4. 1935.

Slika 6 Jerini sorodniki

Jera je dobila bogato doto. Šivalni stroj Singer, okopalnik, ki ga vleče konj in hektar zemlje. Zemljo je pozneje prepustila bratu. Okopalnik, ki ga je dobila, je bil prvi v Šentjanžu. Do prihoda Jere in njenega okopalnika

so sadili krompir, peso, kolerabo in drugo gomoljasto zelenjavo kakor je naneso. Sedaj so uporabljali za okop Okopalnik in gomoljasto zelenjavo so sadili lepo v vrsto, da so z okopalnikom lažje in hitreje okopavali. Jera je bila iz napredne kmečke družine je odlično obvladala kmečka opravila. Od Jerinega prihoda v Šentjanž so tudi drugi kmetje sadili gomoljasto zelenjavo v vrste.

Kmalu po poroki so se začele na Flajsovi kmetiji težave, jeza, nevoščljivost in sovraštvo. Mlada nevesta Jera in tašča Marija z dvema hčerama se niso sporazumele, katera bo glavna gospodinja. Sestri oziroma hčerki Julijana in Amalija sta zahtevali svoj delež v zemlji in denarju. Odselili sta se.

Jera in Ignac sta se odločila, da bosta pričela graditi novo hišo. S tem pa se ni strinjala mama Marija. Menila je, da je stara hiša še dobra in ji nič ne manjka. Odselila se je v Šentrupert. H komu se je preselila mi ni znano. Sklepam lahko, da h kakšnemu prijatelju.

Položaj kmetijstva je bil v dvajsetih letih 20. stoletja še nekoliko dober, zelo slab položaj kmetov je bil v tridesetih letih. V tridesetih letih je razpadla kreditno združna mreža, vseh kmetov je bilo zadolženih okoli 40%. Vlada je v letih od 1932 do 1937 uvedla moratorij na kmečke dolgove. (Repe Božo, 1998: Sodobna zgodovina. Zgodovina za 4. letnik gimnazij. Modrijan. Ljubljana, str. 97.) Prav v tem času so se pojavile težave tudi pri Flajsovih. Gospodar Ignacij ni poravnal svojih obveznosti do matere iz predporočne pogodbe. Mati je svojo pravico dosegla na sodišču, kot je razvidno iz obstoječega dokumenta. V dokumentu je zapisano, da je mati Marija terjala:

»Prvič: da sta dolžni plačati tožnici Flajs Mariji znesek 750 din s 5% obrestmi od 21. 6. 1935 dalje in od zneska 2.700 za čas od 21. 6. 1935 do 27. 8. 1937 v petnajstih dneh pod izvršeno.

Drugič: da se ugotovi, da je med tožnico Flajs Marijo in Vami ugotovljeno, da pridejo in zahtevajo dolgovi dne 21. 6. 1934 v Češnjicah umrlega Flajsa Ignaca v plačilo tožnico samo do zneska din pa Vas, in je v posledici tega dedni dogovor z dne 8. 03. 1934 v kolikor nasprotuje tej ugotovitvi, neveljaven;

Tretjič: da mora tožnica Marija Flajs povrniti Vam na 2.458.10 din določene pravdne stroške, polovico na din 2.286.22 določene stroške prizivnega postopanja t.j. znesek.

Skupaj je moral Ignacij plačati 4.160.20 din.« (Vir spravljen pri avtorici)

Ignacij in Jera Flajs nista imela denarja, zato sta se odločila, da bosta prodala kos zemlje. S tem se je Flajsova domačija zmanjšala. Prodala sta kos zelo kakovostne zemlje pod cerkvijo gospodu Jožetu Gorencu.

V jeseni leta 1936 je Jera vzela k sebi osirotelega nečaka Štefana Štobengela. Bil je sin Jerinega brata Štefana Bizjaka in Lucije Štobengel. Služboval je v

Beogradu kot oficir kraljeve vojske. Lucija je bila gospodinja in je pospravljala tuja stanovanja. Rodil se jima je sin Štefan. Ker pa nista bila poročena, je sin Štefan prevzel mamin priimek. Mama Lucije Štobengel zaradi svoje službe ni mogla skrbeti za otroka. Starša sta se odločila, da bosta otroka dala Lucijinim tetam v Rožno dolino. Vsak mesec sta tetam za otroka pošiljala denar in ga tudi velikokrat obiskovala. Ko je bilo Štefanu malo več kot šest let, je oče umrl za jetiko. Ker mati finančno ni mogla skrbeti za sina, ga je k sebi vzela očetova sestra, teta Jera Bizjak, poročena Flajs. Fantu je bilo na kmetiji zelo všeč. Z veseljem je ostal pri Flajsovih. Ignacij in Jera nista imela otrok.

ŽIVLJENJE MED OBEMA VOJNAMA 1918-1941

Slika 1 Štefan F.

Šentjanž leži na obrobju Kočevskega, kjer so živeli kočevarski Nemci. Glede na geografski položaj, podnebne pogoje in sestavo zemljišč sta bila na Kočevskem vseskozi pomembna živinoreja in sadjarstvo. Nekaj sadja so prodajali nepredelanega, ostanek pa so predelali v mošt in žganje in tudi to prodajali. Poljedelstvo je začelo počasi zamirati. Več kot vsako tretjo nemško kmetijo so morale voditi ženske. Ženske niso zmogle težkega dela ali pa jim je mož prinašal denar le za preživetje. Leta 1910 je bilo skoraj dve tretjini kočevskih njiv neobdelanih. Poleg krošnjarstva so se ukvarjali tudi z žagarstvom, mlinarstvom, zelo hitro pa se je razvilo gostilničarstvo. Podatek iz leta 1927 pravi, da je bil v kočevskem sodnem okraju veliko gostilničarjev. Še več pa je bilo mesarjev in pekov.

Ko so se leta 1931 meje Dravske banovine ustalile, je Kraljevini SHS ostalo 1,580 000 hektarov slovenske zemlje in samo 12% ali nekaj čez 200 000 hektarov je zajela nacionalizacija. Razlastili so manj kot štiri odstotke obdelovane zemlje. (Zgodovina Slovencev. Ljubljana 1979. 695.) V času med obema vojnoma se je industrializacija razvijala znatno hitreje kot v času pred

prvo svetovno vojno, a je delno zaobšla Dolenjsko. Na Dolenjskem se je razvijalo premogovništvo. Znani premogovniki so bili v Šentjanžu, Senovem, Kanižarici in v Kočevju, rudnik železa pa je bil v Mokronogu. (Češmiga Ivan. 1959. Ljubljana. Rudarstvo LR Slovenije. 2 - 26) Svetovna gospodarska kriza prizadela predvsem kmeta, tudi na Dolenjskem. Cene žita so precej padle, kar pa je posledično povzročilo tudi polom bank. Padeč vrednosti denarja je izzval finančno krizo v bančništvu in v kmetijstvu. V Kraljevini Jugoslaviji so reševali kmeta na več načinov. Ustanovili so Privilegirano agrarno banko ki naj bi reševala vprašanje kmečkih dolgov. Leta 1932 so objavili Zakon o zaščiti kmeta, s tem so uveljavili moratorij za kmečke dolgove. Najhujša depresija v kmetijstvu je trajala do sredine 1936 leta, ko so se začeli kazati znaki izboljšave. (Zgodovina Slovencev. Ljubljana 1979. 696.) Kriza je vnesla nekaj sprememb v industrijo in tudi v kmetijstvo. V kmetijstvu se kažejo spremembe v načinu obdelovanja polj in sadovnjakov s stroji. Počasi se uvajajo umetna gnojila, nove sortami v sadjarstvu, vinogradništvo in drugod.

DRUGA SVETOVNA VOJNA

Aprila leta 1941 se je začela druga svetovna vojna. Večino prebivalcev Dolenjske so nemški okupatorji izselili.

Vprašanje o preselitvi Kočevarjev se ni pojavilo po zlomu Jugoslavije in po italijanski okupaciji Dravske banovine, temveč že po Hitlerjevem govoru 6. oktobra 1939, po zlomu Poljske in po prvih preselitvah Nemcev iz balkanskih držav v Nemčijo. Kočevsko in Dolenjsko je zajela dotlej najbolj neumna propaganda in dejavnost. To so bili razni skriti sestanki in še bolj skrito urjenje posameznikov v orožju in vojaških nastopih. S tem se je začel začetek konca Kočevarjev, kajti sovraštvo do Slovencev je bilo večje, ni pa imelo nobene prave podlage.

Še preden je Hitler določil razmejitveno črto med nemškim in italijanskim okupiranim ozemljem na Slovenskem, je moral odločiti tudi usodo Kočevarjev. Hotel jih je preseliti v Rajh in to na njegove skrajne jugovzhodne meje, zato je

demarkacijsko črto potegnil tako, da je pripadel brežiški trikot k spodnji Štajerski. Hitler je to preselitev obljubil ob prihodu v Maribor, 26. aprila 1941.

S preselitvijo se niso strinjali vsi Kočevarji. Dejali so, da selitev ni nujna in da rajši živijo na zemlji svojih prednikov. Rajh je zahteval preselitev. Zadnja odločitev je bila 17. ali 18. aprila 1941. Selitev naj bi se začela po žetvi, to je septembra in oktobra. Propaganda o selitvi je bila močna, a ni povsem uspela. Selitvi so nasprotovali duhovniki in nekateri bogatejši lastniki tovarn, ki se niso želeli ločiti od svojega premoženja. Po italijanski okupaciji je krožilo med Kočevarji geslo: »Hitler nas kliče v domovino in to na naj odličnejše položaje, na obrambo same meje nemškega Rajha!«

Preseljevanje se je začelo 14. novembra 1941. Istočasno pa so selili tudi Slovence s spodnje Štajerske. Za prevoz Kočevarjev, ki so vzeli s seboj določeno premičnino in nekaj živine, je bilo potrebnih 135 vlakov. Poleg Kočevarjev so preselili tudi vse prebivalce Šentjanža v Nemčijo.

IZSELJENCI

Slika 8 Mesto v Nemčiji kamor so bili izseljeni (Bad Liebenzell)

Med izseljenci so bili tudi Jera in Ignac Flajs in nečak Štefan Štobengel. Nemške oblasti so jim ukazale, naj poberejo le najnujnejše stvari. Jera je začela pospravljati vse stvari v lesene

skrinje, ki ji hranimo še danes. Ignaca pa takrat ni bilo doma. Zadrževal se je v Srednjiku, kjer je imel vinograd in zidanico. Na pregovarjanje vojaku - stražarju ga Jeri uspelo prepričati, da ji je dovolil poiskati Ignaca. Ponj se je odpravil

Štefan, ki mu je bilo takrat dvanajst let. Jera je medtem pripravila še zadnje stvari, med njimi tudi star šivalni stroj, ki ga je dobila od svoje matere za doto. S tovarnjakom so jih odpeljali v grad Brestanico. Od tod pa v Nemčijo v taborišče Bad Libenzel.

Štefana so nemške oblasti dodelile k nekemu kmečkemu paru brez otrok. Bil je priden in deloven mladenič, zato so ga imeli radi. Pomagal je na kmetiji in skrbel za živino. Po koncu vojne sta mu gospodar in gospodinja predlagala, naj ostane pri njih. Nemški kmečki par ni imel otrok. Želela sta posvojiti Štefana in mu zapustiti kmetijo.

Iz pripovedovanje dedka Štefana sem ugotovila, da je bila njegova odločitev pri šestnajstih letih zelo težka. Odločiti se je moral med dvema krušnima družinama. Ali naj se vrne v Jugoslavijo k Flajsovim ali naj ostane v Nemčiji? Odločil se je, da se vrne s teto Jero in stricem Ignacijem nazaj v Jugoslavijo.

Teta je ponovno pospravila skromno prtljago in se pripravila za povratek. Tudi svoj šivalni stroj ni pozabila odpeljati domov. Nanj je bila zelo navezana. Še vedno dobro dela.

Po zlomu Nemčije se je večina Kočevarjev naselila na avstrijskem Koroškem, ostali pa so se razkropili po vsem svetu. Nekaj Kočevarjev je ostalo tudi na Kočevskem in drugod po Dolenjskem. To so bili predvsem lastniki večjih podjetij in nekaj duhovnikov, ki se niso hoteli ločiti od svojega premoženja. Ostali so tudi tisti, ki so se navezali na zemljo svojih očetov in jih nemška politika ni izgnala iz njihovih posestev.

VRNITEV V ŠENTJANŽ

Slika 9 Štefan pri dvajsetih

Po povratku domov so našli požgano novo hišo, katera je bila zgrajena pred vojno. Stara hiša je na srečo ostala nepoškodovana. Kmetija je bila izropana. Hlev je bil prazen. Ko so zapuščali dom je bilo v hlevu precej govedi in prašičev. Tudi svinjak je bil prazen.

Kdo je izropal in požgal hišo, mi ni znano. Lahko so jo požgali italijanski ali nemški vojaki, saj je bil Šentjanž prav

na meji. Morda so se v hiši zadrževali partizani? So jo požgali, da je ne bi uporabili okupatorji? Hišo so lahko požgali tudi umikajoči ustaši, ki so bežali pred zavezniškimi vojaki. Ustaši so v Mislinjski dolini požigali hiše ali gospodarska poslopja zato, da so njihovi prijatelji, ki so prihajali za njimi, videli, do kod so že prišli. S požigi domačij naj bi jim pokazali pot, ki vodi v svobodo. Pri sosedih in v okoliških hišah so našli nekaj kosov pohištva. Počasi so si za silo opremili hišo. Življenje se je počasi umirjalo. Obnavljali so kmetijo, napolnili so hlev in pričeli obdelovati polja.

Po vojni so bili zelo težki časi za Ignaca. Ignac ni bil več mlad, kmetija se nekako ni mogla postaviti »nazaj na noge« in slediti razvoju. Bili so časi obvezne oddaje kmetijskih proizvodov. Z Jero sta bila sama za delo. Pomagaj jima je mladi Štefane, ki pa je bil premlad, da bi sam vodil kmetijo. Kmetijo so davki in obvezne oddaje zelo obremenili. Da so lahko plačevali davke, so začeli izsekavati gozd. Ignac se je pričel vdajati pijači. Kmetiji je počasi propadala. Ostala je takšna, kakršno so našli ob vrnitvi. Malo so popravili staro hišo, napolnili so hlev in svinjak in obdelovali vinograd. Životarili so, nikakor pa ne živeli, kot v časih dobrih gospodarjev. Po vojni je Jera doma iz mleka izdelovala maslo in sir. Prodajala jih je v bližnjem rudarskem naselju Krmelju. Leta 1961 je Zadruga organizirala odkup mleka. Zbiralnico so uredili pri Flajsovih.

Flajsova hiša je bila velika in v bližini osnovne šole Šentjanž. Šola je bila majhna in imela svoje kuhinje, zato so pripravljali malice za otroke. Kruh za šolske otroke so pekli izmenično, enkrat pri Flajsu, drugič Repšetu v Šentjanžu. Kmetija je bila še vedno velika, zato so jo uporabili tudi v vojaške namene. V času po letu 1968, ko smo v SFRJ uvajali SLO (splošni ljudski odpor) so na kmetiji uredili zaklonišče. Na mestu, kjer je bila med vojno hiša so del obnovili. V bližini šole ni bilo objekta, ki bi bil dobro grajen kot klet, si ga je takratna šolska oblast izbrala za zaklonišče. Klet je bila velika 96 m². Nad betonsko ploščo so naredili nadstrešek, pod njim je bila kašča z žitom.

Leta 1961 je umrl gospodar Ignacij Flajs. V oporoki je zapustil Štefanu svojo polovico kmetije, s čimer se je tudi teta Jera strinjala. Pogoj, da Štefan prevzame kmetijo je, da spremeni svoj priimek iz Štombelgen v Flajs. S priimkom si ni belil glave in ga je zamenjal.

Čeprav je bil Štefan zdaj solastnik kmetije, je glavno besedo še zmeraj imela Jera. Štefan je bil leta 1961 leta star dvaintrideset let. Želel si je ustvariti družino. Pričel se je ozirati za ženskami, a materi Jeri nobeno dekle ni bilo všeč. Ostajal je sam. Ni imel veselja s kmetijo, niti je ni obnovil, ali jo povečal. V letih, ko so se druge kmetije obnavljale in začele bogato živeti, je Flajsova mirovala. V hlevu je bilo manj živine kot pred vojno. Tudi svinjaki so bili bolj prazni.

Leta 1971 je Štefan spoznal vdovo Ano Podlesnik iz Gaberske Gore. To je vas blizu Šentjanža. Ana je bila prej doma na Šenturjevem hribu blizu Tržišča. Imela je eno sestro Faniko ter tri brate Vida, Toneta in Cveta. Ko je dopolnila trideset let se je poročila z Jožetom Podlesnik. V zakonu sta se jima rodila dva otroka Jože in Viktorija. Ko je bilo Viktoriji eno leto, je oče Jože imel prometno nesrečo in nekaj dni kasneje tudi umrl. Ana je ostala sama, dokler ni spoznala Štefana. Bila sta si všeč. Kljub Jerinemu nasprotovanju se je odločil, da jo pripelje k hiši. Ana je imela iz prvega zakona dva otroka: sina Jožeta, rojenega leta 1960 in hčerko Viktorijo, rojeno 1968. Jera se je sprijaznila z Ano, čeprav težko.

Štefan se je z Anino podporo obnovil kmetijo in jo počasi moderniziral. Leta so terjala svoj davek. Bila je »babica« tujim otrokom, a jih je z leti sprejela za svoje. Leta 1981 je zbolela za trebušno slinavko in teden dni kasneje, 3. 11. 1981, umrla v novomeški bolnišnici.

V oporoki, ki jo je napisala v bolnišnici, je zapustila svojo polovico Štefanu. Štefan je postal gospodar cele kmetije. Z Ano sta svobodno zaživela. Ker nista bila več mlada se tudi kmetija ni najbolj razvijala. Leta 1980 je Štefan vzel kredit, da sta kupila traktor. Vse upe sta usmerila na Aninega sina Jožeta, ki naj bi prevzel kmetijo. Jože pa ni uresničil Štefanovih sanj. Pri triindvajsetih se je zaljubil v Antonijo Podpadec doma iz bližnje vasi Cerovec. Odšel je od doma v Krmelj. Tam se je zaposli v tovarni Metalna. V Krmelju si je našel stanovanje v bloku. Z ženo Antonijo nimata otrok.

PODLESNIKOVI

Doma je ostala še Viktorija. Poročila se je 8. 7. 1995 leta s Simonom Šmitom iz Radeč. Po poroki se je Viktorija odločila, da bo ostala na kmetiji z možem Simonom in s tremi otroki: Jasmino, Gašperjem in Simonom. Začela sta graditi novo hišo tam, kjer sta jo že pred drugo svetovno vojno gradila Ignacij in Jera.

Slika 10 F.Štefan in njegov pastork Jože Podlesnik

Da sta lahko začela z gradnjo, je moral Štefan prepisati parcelo na Viktorijo in Simona Šmita. Tako se je kmetije zopet zmanjšala za nekaj arov.

Štefan Flajs ni verjel, da bosta Simon in Viktorija pustila službi in vodila kmetijo. Verjel je, bosta Viktorija in Simon poskrbela za Ano in zanj, ko več ne bosta mogla skrbeti zase. O usodi kmetije ni razmišljal. Menil je, bosta mlada dala zemljo v najem ali pa jo bosta prodala.

Gospodar Štefan Flajs se je odločil, da bo kmetijo prodal po kosih. Začel je s prodajo travnikov in njiv. Kmetija je bila zaščiten, s tem

pa bila prodaja zemlje zelo težka.

Uspelo mu je prodati približno pet hektarjev obdelovalnih površin. Tako se je kmetija stara dve stoletji in več zopet zmanjšala za pet hektarjev. Štefan je bil odločen, da kmetijo proda. Na občino je naslovil prošnjo, da bi razveljavili odločbo o zaščiteni kmetiji.

V prošnji je navedel, da se stara, da z zunajzakonsko partnerico ne moreta več obdelovati kmetije, da nimata zakonitih naslednikov in bi si s prodajo zemlje olajšala življenje. Prošnjo so zavrnil, ker so ugotovili, da je doma še Anina hči Viktorija z družino.

Ana in Štefan sta se postarala, na kmetiji je pomagala

Slika 11 Ana pred svojo rojstno hišo na Šenturievem Hribu

vsa Viktorijina družina. Kmetijo imajo radi vsi, predvsem sinova. Življenje je teklo naprej z istim starim gospodarjem Štefanom in gospodinjo Ano. Leta 2001 je Ana zbolela za rakom. Odločila se je, da bo odšla na operacijo v Ljubljano v klinični center, kjer jo je operiral najboljši specialist Stanko Repše dr. med., ki je bil tudi star Štefanov znanec. Po operaciji je 16. 4. 2001 umrla v dvigalu ljubljanskega kliničnega centra.

Mesec dni po Anini smrti je Štefan spoznal, da sam ni več sposoben voditi kmetije. Odločil se je, da bo kmetijo dal prepisati na svojo pastorko Viktorijo Podlesnik - Šmit s posebno darilno pogodbo.

Štefan je zahteval posebne pogoje ki so zapisani v notarski listini.

»Prevzemnica se obvezuje nuditi izročevalcu Flajs Štefanu dosmrtno brezplačno stanovanje v tistih prostorih stanovanjske hiše Šentjanž 58, ki jih izročevalec že sedaj zaseda, s pravico souporabe skupnih prostorov in funkcionalnega zemljišča, s prostim sprejemanjem obiskov.

Prevzemnica je dolžna nuditi izročevalcu brezplačno hrano pri skupni mizi, pri oprtem kruhu in pijači, izročevalec pa si za svoje potrebe lahko vzame tudi pridelke s celotnega izročenege posestva.

Prav tako je prevzemnica dolžna pospravljati in čisti prostore, v katerih biva izročevalec, ter mu zagotoviti pranje, likanje in druge običajne gospodinjske usluge.

V primeru izročevalčeve bolezni ali starostne onemoglosti je prevzemnica dolžna izročevalcu zagotoviti brezplačno osebno nego in oskrbo, zlasti bolniško in dietno hrano s potrebnimi priboljški, pomoč in strežbo ter vse ostale usluge, ki jih potrebuje bolna ali onemogla oseba.

Prav tako je prevzemnica dolžna izročevalcu priskrbeti prevoze k zdravniku, obiske zdravnika na domu, zdravstvene usluge in posege po navodilih ječečega zdravnika ter vso ostalo potrebno zdravniško pomoč. Izročevalec se je dolžan na svoje stroške dodatno zdravstveno zavarovati. Dodatne stroške svojega zdravljenja.

Vse potrebne prevoze izročevalca k zdravniku in v zdravstvene ustanove je prevzemnica dolžna opraviti brezplačno. Če bo izročevalec sam izrazil željo za preselitev v dom ostarelih občanov, je dolžna prevzemnica poskrbeti za izročevalčevo namestitev v takem domu ter doplačati razliko med 80%

izročevalčevih vsakodnevnih prejemkov iz naslova pokojnine in stroškov domske oskrbe poprečnega standarda. Obleko, obutev, perilo in ostale osebne potrebščine si bo izročevalec sam nabavljajal iz svoje pokojnine oz. iz ostanka pokojnine ter iz izseljeniške rente. V primeru izročevalčeve smrti je dolžna prevzemnica na svoje stroške poskrbeti za krajevnim običajem ter svojim

Slika 12 To je pa zadnja slika skupna vsa družina s Štefanom.

premoženjskim razmeram primeren pogreb in napis na spomeniku, nato pa ves čas svojega življenja vzdrževati izročevalčev grob. Za pogrebne stroške je prevzemnica upravičena porabiti ev. Izročevalčeve prihranke in izkupiček za njegove osebne predmete.« (Vir spravljeno pri avtorici.)

Junija leta 2001 se Štefan iz večernega sprehoda ni vrnil. Našli so ga na vrtu poleg šole in kozolca. Obdukcija je pokazala, da umrl zaradi pljučne embolije. Umrli je 24. 6. 2001 in je pokopan v istem grobu kot Ana.

Danes kmetuje na domačiji Ignaca Skoporca že peti rod, ki ni v krvnem sorodstvu z starim gospodarjem. Usoda potomcev in gospodarjev se je poigrala z naslednik, a kmetija še vedno obstaja, čeprav se je v toku zgodovinski dogajanj zmanjšala.

ZAKLJUČEK

Iz vseh podatkov, ki sem jih lahko našla, je naša kmetija ena iz med največjih daleč naokoli. Kmetija je imela v posesti 60 ha zemlje ob prvem vpisu v kataster. Do danes se je zmanjšala za polovico. Kot bogat veleposestnik je bil njen lastnik župan Šentjanža. Kmetijo so prevzemali nasledniki, ki niso bili vedno prvorojeni sinovi. Spreminjal se je tudi priimek. Kadar pa nimajo naslednika, kmetija lahko propade ali pride v tuje roke. Tako je bilo tudi v primeru naše kmetije. Četrty rod, Ignacij in Jera Flajs nista imela otrok, zato je kmetijo prevzel posinovljenec Štefan. Enaka usodo je doživel tudi zadnji rod, kamor sodi moja družina. Mi nismo v krvnem sorodstvu Štefanom Flajsom.

Kmetija je doživela vzpone in padce, kot gospodarske razmere v državi. Najhuje je bilo v času velike gospodarske, krize med obema vojnoma in po drugi svetovni vojni. Zaradi nezainteresiranosti zadnjega potomca Štefana Flajsa je kmetija začela propadati.

Od prvih pisnih virov in do druge svetovne vojne so se gospodarji tudi politično udeleževali. Gospodar je bil župan in učitelji sadjarstva. Zadnji gospodar se s politiko ni ukvarjal, saj je imel sam s seboj preveč težav.

Danes vodi kmetijo moja mami Viktorija skupaj z možem in mojim očimom Simonom. V nekaj letih sta kmetijo posodobila, a še veliko dela ju čaka. Vemo, da v treh letih ne moreš vsega spremeniti.

Oba upata, da bo kateri od njunih treh otrok podedoval ljubezen do zemlje in do kmetije. Upata, da bo šesti rod dobil dobrega naslednika v enem izmed otrok.

ANALIZA HIPOTEZ

Kmetija Skoporc je največja in tudi najstarejša v Šentjanžu .

Drži. Kot sem menila o naši kmetiji ni veliko podatkov, ker so bili med drugo svetovno vojno sežgani. Kmetija je bila ena izmed največjih v Šentjanžu. Obsegala je 60 ha od prvega vpisa v kataster pa do danes se je zmanjšala približno za polovico.

Kmetijo so vedno prevzemali najstarejši sinovi, kot je bilo po običajnem pravu.

Ne drži. Naravno pravo ne vzdrži moje hipoteze. Na kmetiji niso imeli vedno prvorojenih sinov, je prišla tudi v »tuje« roke. Četrty rod ni imel otrok , zato je kmetijo prevzel posinovljenec, prav tako tudi zadnji rod, kamor sodi moja družina ni v krvnem sorodstvu s prvotnimi lastniki

V vseh družbenih in gospodarskih razmerah od prve omembe do danes je kmetija relativno dobro preživela.

Delno drži. Kmetija je doživljala vzpone in padce, tako kot gospodarske razmere v državi. Najhuje je bilo v času velike gospodarske krize, med obema vojnama in po drugi svetovni vojni zaradi nezainteresiranosti zadnjega Flajsovega gospodarja.

Lastniki kmetije so imeli v vsaj pomembne politične položaje.

Ne drži. Pred prvo svetovno vojno so bili Skoporci in Fajsi bogati in pomembni kmetje, zato so posegali tudi po visokih položajih v Šentjanžu. Po drugi svetovni vojni pa v mladem gospodarju ni bilo volje in interesa za dobro gospodarjenje.

VIRI IN LITERATURA

Viri:

- Rojstni listi
- Izpisi iz knjige umrlih
- Poročni listi
- Razne pogodbe

Informatorji:

- Milan Skoporec, Murnice
- Jože Skoporec, Koludarje
- Jože Repovž, Šentjanž
- Marija in Jože Livk Birna vas

Literatura:

- Češmiga Ivan. 1959. Ljubljana. Rudarstvo LR Slovenije
- Šentjanž 700 let-Janez Kos, Ljubljana 1999
- Zbornik ob 150 letnici osnovne šole Milana Majcna Šentjanž-Franc Bastardi in Janez Kos, 1984 Ljubljana
- Zgodovina Slovencev, Ljubljana 1976
- Zgodovina Šentruperta-Ivan Steklasa, Ljubljana 1913